

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 15.4.2025
C(2025) 2293 final

*De heer Max Aardema
Voorzitter van de vaste commissie
voor Landbouw, Visserij
Voedselzekerheid en Natuur
Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG - Nederland*

*cc: De heer Martin Bosma
Voorzitter van de Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG - Nederland*

Geachte voorzitter,

De Commissie dankt de Tweede Kamer voor haar advies over Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/2069 van de Commissie van 30 september 2022 tot verlening van een door Nederland gevraagde derogatie op grond van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen {C (2022) 6859 final}.

Volgens de nitratenrichtlijn kunnen de lidstaten onder bepaalde voorwaarden verzoeken om derogaties van de in die richtlijn vastgestelde grenswaarde voor het op of in de bodem brengen van mest (zogenaamde “nitraatderogaties”). De Commissie onderzoekt die verzoeken, rekening houdend met de specifieke situatie van de uitvoering van de nitratenrichtlijn in de lidstaten. Het verzoek wordt ook door alle lidstaten in het nitraatcomité onderzocht volgens de desbetreffende juridische procedure. De aanwezigheid van gewassen met een lange groeiperiode en een hoge stikstofopname, zoals blijvend grasland, is weliswaar een voorwaarde voor een nitraatderogatie, maar dit zijn niet de enige elementen van de beoordeling. Belangrijke factoren zijn de doeltreffendheid van de maatregelen in het kader van het nationale nitraatactieprogramma en de mate waarin vooruitgang is geboekt bij de verwezenlijking van de waterkwaliteitsdoelstellingen. De toename van verontreiniging door nitraten in het grondwater of eutrofiëring van oppervlaktewater en het gebrek aan vooruitgang bij de aanpak van verontreiniging zijn doorslaggevende elementen bij elk besluit om een derogatie toe te staan. Cruciaal is dat derogaties geen nadelige gevolgen mogen hebben voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de wetgeving van de Unie, zoals de bescherming van drinkwaterbronnen of Natura 2000-gebieden, die nadeel kunnen ondervinden van extra bemesting.

De Commissie merkt ook op dat nitraatderogaties steeds meer onder publiek toezicht komen te staan, zowel op nationaal als op EU-niveau. In een verslag van de Europese

Rekenkamer van juli 2023¹ werd met name geoordeeld dat nitraatderogaties de verwezenlijking van de doelstellingen van de richtlijn beperkten en werd de Commissie aanbevolen het gebruik van derogaties te beperken en tegenstrijdige doelstellingen op andere beleidsterreinen te evalueren.

Wat de nitraatderogatie in Nederland betreft, is bij Uitvoeringsbesluit C(2022)6859 van de Commissie een nitraatderogatie verleend aan Nederland voor de periode 2022-2025 als overgangsmaatregel ter ondersteuning van hervormingen in de landbouw- en veeteeltsector in Nederland, en is in dat besluit, in samenspraak met Nederland, een voorspelbare uitfaseringsperiode van vier jaar vastgesteld om landbouwers bij de transitie te ondersteunen. Deze derogatie werd toegestaan als aanvulling op de maatregelen die Nederland had voorgesteld in het zevende nitraatactieprogramma en het bijbehorende addendum, waaronder een overgang naar een volledig grondgebonden melkveehouderij.

De Commissie benadrukt dat de lidstaten krachtens de nitratenrichtlijn aanvullende of verscherpte maatregelen moeten nemen zodra duidelijk wordt dat de bestaande maatregelen niet doeltreffend zijn voor het aanpakken van nitraatverontreiniging in grondwater en oppervlaktewater en eutrofiëring van oppervlaktewateren als gevolg van landbouw. In dit verband wijst de Commissie op het recente verslag van de Nederlandse autoriteiten² over de uitvoering van de nitratenrichtlijn in de periode 2020-2023, waarin wordt opgemerkt dat verontreiniging door nutriënten en waterkwaliteit op veel plaatsen een punt van zorg blijven, zowel voor nitraten in het grondwater als voor eutrofiëring, hetgeen ook gevolgen kan hebben voor de drinkwaterbronnen.

De Commissie herinnert eraan dat door de Nederlandse autoriteiten gepubliceerde wetenschappelijke verslagen erop wezen dat de uitfasering van de derogatie een positief effect op de waterkwaliteit zou hebben³ en ook aanzienlijk zou bijdragen tot de vermindering van ammoniakemissies door de landbouw in de richting van de doelstellingen voor 2030⁴.

Bovendien heeft de Commissie op 4 februari 2025 de verslagen over de uitvoering van de kaderrichtlijn water⁵ gepubliceerd. In haar verslag voor Nederland⁶ beveelt de Commissie met betrekking tot nutriëntenverontreiniging door de landbouw aan dat Nederland meer actie onderneemt om nutriëntenverontreiniging drastisch terug te dringen. Op dezelfde datum publiceerde de Commissie ook haar beoordeling van de

¹ https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2023-19/SR-2023-19_NL.pdf.

² <https://www.rivm.nl/nitraatrapportage2024>.

³ https://www.eerstekamer.nl/overig/20230714/wur_effecten_afbouw_mestderogatie/document3/f=/vm53e20tayz9.pdf.

⁴ Volgens een eind 2024 gepubliceerd rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving is de uitfasering van de nitraatderogatie momenteel de beleidsmaatregel met het grootste verwachte effect op de vermindering van ammoniakemissies door de landbouw in de richting van de doelstellingen voor 2030: <https://www.pbl.nl/downloads/pbl-2024-toelichting-geraamde-ontwikkeling-ammoniakemissie-landbouw-5671-0pdf>.

⁵ https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive/implementation-reports_nl.

⁶ SWD(2025) 32 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2025%3A32%3AFIN&qid=1738746144581>.

ationale maatregelenprogramma's in het kader van de kaderrichtlijn mariene strategie⁷. Daarin worden de lidstaten aanbevolen meer inspanningen te doen om nutriëntenverontreiniging te verminderen teneinde de doelstellingen van de kaderrichtlijn mariene strategie, de kaderrichtlijn water en de nitratenrichtlijn te verwezenlijken. Volgens de beoordeling van het maatregelenprogramma van Nederland wordt de adequaatheid van de maatregelen voor eutrofiëring als ontoereikend beschouwd⁸.

Het verslag van de Commissie over de uitvoering van de nitratenrichtlijn voor de periode 2020-2023 is in voorbereiding.

Wat betreft de kwesties met betrekking tot bepaalde maatregelen in de voorgestelde mestplannen die minister Wiersma in september 2024 aan het Parlement heeft meegedeeld, verwijst de Commissie naar de brief van de directeur-generaal van DG Milieu van 25 november 2024 aan het Nederlandse ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, die is gedeeld met de vaste commissie⁹. De Commissie wijst met name op de bezorgdheden in verband met de heroverweging van de aanpak waarbij het hele grondgebied als nitraatgevoelige zone wordt aangewezen, het voorkomen van mestfraude, het beschermen van de volksgezondheid en het milieu, en het vertrouwen op wijzigingen in de nitratenrichtlijn als een manier om de nitraat- en mestcrisis in Nederland op te lossen.

Het verbeteren van de manier waarop we nutriënten uit de landbouw beheren, is een van de gemeenschappelijke uitdagingen van de EU. Een doeltreffend beheer van nutriënten is belangrijk om ervoor te zorgen dat de landbouw in Europa concurrerend blijft en onze strategische autonomie in stand houdt. Tegelijkertijd hebben we belang bij het behoud van de kwaliteit van landbouwbodems en het waarborgen van toegang tot schoon water en schone lucht voor landbouwers en burgers. Om dit resultaat te bereiken, is een doeltreffende uitvoering van de nitratenrichtlijn in alle lidstaten van het grootste belang. Elke lidstaat moet doeltreffende en beproefde maatregelen ontwikkelen en invoeren. Daarbij moet voorrang worden gegeven aan het aanpakken van hotspots van nutriëntenverontreiniging en aan het bevorderen van een geïntegreerde territoriale benadering. Een belangrijk aspect hiervan is het beheer en de controle van nutriënten uit de veehouderij om negatieve externe effecten te beperken, extensivering in regio's met een hoge veeconcentratie te ondersteunen en circulariteit te bevorderen.

In 2024 heeft de Commissie, als onderdeel van de inspanningen om landbouwers en lidstaten bij te staan, een wijziging van de nitratenrichtlijn voorbereid om onder bepaalde voorwaarden flexibiliteit toe te staan bij het op of in de bodem brengen van bepaalde soorten verwerkte mest (RENURE) boven de grenswaarde van 170 kg/ha,

⁷ COM(2025) 3 final - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=COM%3A2025%3A3%3AFIN&qid=1738676411960>.

⁸ SWD(2025) 1 final- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2025%3A1%3AFIN&qid=1738676680872>.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-visserij-voedselzekerheid-en-natuur/documenten/kamerstukken/2024/11/27/voortgang-europese-dimensie-mestbeleid>.

teneinde de milieurisico's aan te pakken¹⁰. Overeenkomstig de desbetreffende juridische procedure wordt de wijziging momenteel besproken met de lidstaten in het nitraatcomité.

De Commissie is vastbesloten de lidstaten bij te staan bij het nakomen van verplichtingen uit hoofde van het EU-recht en zal met de Nederlandse regering blijven overleggen over oplossingen voor mest en nitraatmissies, onder meer over staatssteun.

Tot slot presenteerde de Commissie op 19 februari 2025 haar “visie voor landbouw en voedsel — Samen de landbouw- en voedselsector van de EU aantrekkelijk maken voor de toekomstige generaties”¹¹. De Commissie kijkt ernaar uit om samen te werken met de lidstaten, landbouwers en belanghebbenden om de juiste voorwaarden te scheppen voor een toekomstbestendige agrovoedingssector die binnen de grenzen van onze planeet functioneert, waarbij de landbouw en de levensmiddelensector samen bijdragen aan de klimaatdoelstellingen van de EU, en tegelijkertijd gezonde bodems, schoon water en schone lucht in stand worden gehouden en de biodiversiteit in Europa wordt beschermd en hersteld.

De Commissie hoopt dat zij met deze toelichting voldoende is ingegaan op de door de Tweede Kamer aan de orde gestelde punten en kijkt ernaar uit de politieke dialoog in de toekomst voort te zetten.

Hoogachtend,

Maroš Šefčovič
Lid van de Commissie

Jessika Roswall
Lid van de Commissie

¹⁰ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14242-Nitraten-geactualiseerde-regels-voor-het-gebruik-van-bepaalde-bemestingsmaterialen-uit-dierlijke-mest-RENURE-nl>.

¹¹ COM(2025) 75 final - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0075&qid=1743085497769>.